

ÍNDEX EXPRESSIÓ ESCRITA

Expressió escrita

- 1. Generar, seleccionar i ordenar les idees.....1
- 2. Lligar les idees: connectors i marcadors textuais..... 5
- 3. Adequar el text al receptor..... 10
- 4. Puntuació 13
- 5. Majúscules i minúscules..... 17
- 6. Abreviatures..... 19
- 7. Tractaments protocol·laris 28
- 8. La nota 34
- 9. L'avís 36
- 10. La postal 38
- 11. La carta formal 39
- 12. La carta personal 42
- 13. El text argumentatiu 45
- 14. El català a Europa 46
- 15. Història de la llengua 49
- 16. La divisió dialectal en català 51
- 17. Els dialectes orientals 53
- 18. Els dialectes occidentals 56
- 19. Registres lingüístics 58
- 20. Marc legal 61

1. Generar, seleccionar i ordenar les idees

Quan volem escriure (o quan necessitem escriure), hem de seguir un procés que comença abans, molt abans que ens decidim a escriure la primera paraula del text.

abans d'escriure, pensa	
intenció	Què pretenc amb el meu text?
receptor	Què sap el receptor del tema? Què sé jo del receptor?

per fer sortir les idees
<ul style="list-style-type: none"> • Fes-te un esquema, un mapa, una llista de conceptes. • Fes-te preguntes sobre el tema i anota les respostes.

tria les millors idees i ordena-les
<ul style="list-style-type: none"> • Un bon text només diu el que ha de dir. • Les idees importants se solen col·locar a l'inici del text. • Assegura't que no et descuides res que el lector necessiti saber per interpretar el missatge.

Generar, seleccionar i ordenar les idees

La intenció de l'autor determina completament les característiques d'un text. És important saber què vull aconseguir amb un text:

si vull aconseguir	característiques del text
que m'admetin en una feina	ordenat / neutre, però que em deixi bé / informatiu...
que em tornin els diners d'un viatge desastrós	dur / raonat / seriós / amenaçant

Sobre el RECEPTOR del missatge convé que et facis algunes preguntes, que et poden estalviar fer textos incomprensibles o que es malinterpretin:

- què sap el receptor del tema de què parles? (això evitarà les repeticions i, sobretot, que es donin per sobreentesos aspectes que encara no es coneixen), i
- què saps tu del receptor? (això evitarà que adrexis una carta massa informal a una persona amb un càrrec de responsabilitat, per exemple).

Per ajudar a FER SORTIR LES IDEES hi ha diverses tècniques possibles. Te'n presentem tres:

pluja d'idees	Anota en un paper totes les idees relacionades amb el tema que et vinguin al cap, sense avaluar-les, i després selecciona, ordena, tria...
estrella de preguntes	Fes-te preguntes com: què?, qui?, on?, quan?, per què?, com?...
mapes d'idees	Apunta en forma de gràfic, de dibuixos, els conceptes relacionats amb el tema, marcant-hi les línies de relació.

Un cop tinguis les idees, els conceptes que vols transmetre, convé que els endrecis, que els posis en l'ordre més adequat. No hi ha un ordre bo per a tots els textos, però:

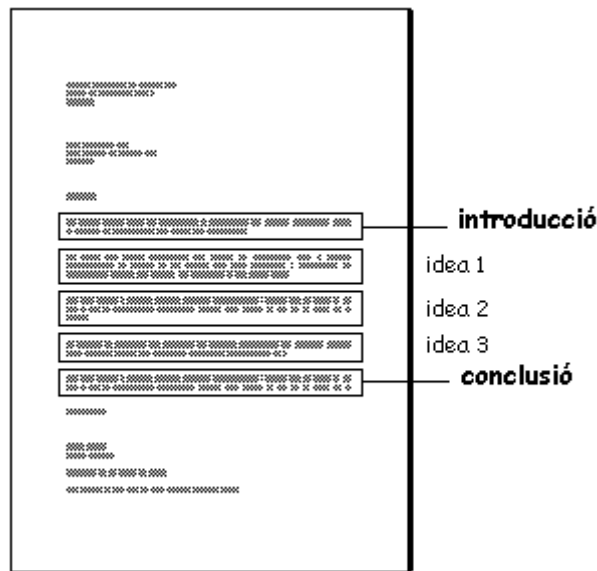
→ la retòrica clàssica es valia de la frase:

“Primer anuncia de què parlaràs, després parla'n i finalment digues de què has parlat”

→ i una altra ordenació clàssica és:

introducció → nucli o cos → conclusió

És important que l'ordre dels conceptes es reflecteixi en l'estructura del text (ús de títols, de paràgrafs, etc.). Generalment, les idees més rellevants se situen al principi del text, després d'alguns mots introductoris.

Generar, seleccionar i ordenar les idees

Hi ha certs conceptes falsos sobre el fet d'escriure:

- Els millors escriptors escriuen a raig.
- Fer-se un esquema és perdre el temps.
- L'important és no fer faltes d'ortografia.
- La redacció correcta només interessa els escriptors.

Però la realitat és una altra:

- Els millors escriptors reescriuen molt, corregeixen, revisen.
- Els esquemes, les tècniques, solen estalviar temps.
- L'important és comunicar correctament el que volem comunicar.
- La redacció correcta interessa qualsevol persona que necessiti que algú altre entengui bé allò que ha escrit.

La distribució en paràgrafs ha de ser un reflex de l'esquema que hem fet servir per bastir el text.

2. Lligar les idees: connectors i marcadors textuais

Les idees d'un text es lliguen amb elements i recursos diversos, que ajuden el lector a entendre l'estructura del text, i la relació i la jerarquia entre els conceptes. Els principals recursos per lligar les idees són els següents:

paràgrafs	Distribució, llargada, forma...
marques en el text	Títols, negreta, cursiva, tipus de lletra...
connectors	Formes lingüístiques (conjuncions, adverbis, etc.) que marquen relacions de conseqüència (<i>per tant, per conseqüent</i>), d'oposició (<i>tanmateix, això no obstant</i>), de recapitulació (<i>en resum, recapitulant</i>), etc.

Lligar les idees: connectors i marcadors textuais

Paràgrafs

- La distribució d'un text en paràgrafs ens permet d'organitzar les idees. Un **paràgraf** és una unitat del discurs formada per un conjunt d'oracions que desenvolupen un mateix concepte.
- No hi ha una llargària òptima per a tots els paràgrafs. Un text tècnic pot demanar uns paràgrafs curts perquè s'hi estan definint conceptes diversos; en canvi, un text narratiu pot demanar paràgrafs més llargs, que permeten una explicació minuciosa de situacions i accions.
- En els textos administratius la distribució en paràgrafs és especialment significativa, perquè sovint ja tenen una estructura predeterminada (com en el cas del certificat). L'estructura també és especialment significativa en la carta, com veuràs a la unitat corresponent.
- Per assegurar-te que la distribució en paràgrafs que has fet en un text és adequada, un bon recurs és mirar de posar un títol a cada paràgraf. Si pots titular cada paràgraf i els títols se succeeixen lògicament, segurament has encertat la distribució.

Marques en el text

- Especialment en textos llargs, és molt útil recórrer a marques com els **títols**, els **esquemes**, els **resums**, els **tipus de lletra**, les **numeracions**, els **quadres**, les **l·listes**, els **gràfics**, etc. Aquests recursos, ben utilitzats, eviten que el lector hagi de fer esforços per interpretar quina importància donem a cada aspecte del discurs, i per tant eviten possibles males interpretacions.

Connectors

- Els connectors són paraules o expressions que marquen l'ordre del discurs i estableixen relacions significatives entre les idees i les frases:

→ **Per introduir**

Primer de tot situarem el concepte X en el marc de...
L'objectiu principal és...
Ens proposem...
Aquesta és la qüestió que abordarem en primer lloc.
Començaré parlant de...

→ **Per desenvolupar**

Comencem, doncs, per...
Consta de tres parts: la primera..., la segona part... i la tercera i última
D'entrada cal dir que...
També...

→ **Per acabar o concloure**

Finalment... En
síntesi... Per
acabar... En
conclusió... En
definitiva...
Per concloure...
Així doncs...
Per tant...

→ **Per enllaçar**

Fins ara hem vist...
A continuació parlarem de...

→ **Per distingir o dividir**

D'una banda... de l'altra...
D'altra banda...
Al contrari...
En canvi...
Dit això, examinem ara...
Endinsem-nos en...

→ **Per posar èmfasi**

Val la pena dir...
Cal insistir...
La idea central és...
Convé destacar...
S'ha de tenir en compte...

→ **Per donar detalls o exemples**

Per exemple...
En particular...
Com a mostra...
En el cas de...
Com ara...
Recordem, en aquest sentit, que...
Tal com demostra...
És a dir...
En altres paraules...
Dit d'una altra manera

→ **Per globalitzar**

En resum...
Recapitulant...
Breument...
En conjunt...
D'això podem concloure que...

→ **Per reprendre un tema**

Tornant al tema de...
Abans hem vist...

3. Adequar el text al receptor

Per adequar el text al receptor podem considerar els aspectes següents:

registre	nivell de formalitat adequat al tipus de text i a la situació comunicativa	
precisió	simplicitat	<ul style="list-style-type: none"> - estructura sintàctica simple (S-V-complements) - ús de verbs en forma activa - ús de mots corrents
	no ambigüïtat	
	ús dels tecnicismes i els neologismes adequats	<ul style="list-style-type: none"> - diccionaris especialitzats - Termcat
expressions no ofensives	sexisme en el llenguatge	<ul style="list-style-type: none"> - evitar la referència exclusiva al masculí
	expressions tradicionals poc igualitàries (sexes, races...)	
revisió gramatical	respecte a les normes	<ul style="list-style-type: none"> - evitar la mala imatge que donen les faltes d'ortografia, de sintaxi, etc.

Adequar el text al receptor

1. Registre

“M’he comprat un carro nou i els vells m’han ajudat amb una pasta.”
 “He adquirit un vehicle nou amb l’ajut econòmic dels meus pares.”

Tothom identifica fàcilment un text formal i un d’informal. Els recursos que marquen el **nivell de formalitat** d’un text són:

registre informal	registre formal
<ul style="list-style-type: none"> • tractament de <i>tu</i> • ús freqüent de connectors curts: <i>i, però, que...</i> • estructures sintàctiques simples • solucions no normatives: “els hi van donar” • presentació poc curiosa • paraules corrents, argot, insults 	<ul style="list-style-type: none"> • tractament de <i>vós</i> o de <i>vostè</i> • ús de connectors més elaborats: <i>això no obstant, tanmateix...</i> • estructures sintàctiques complexes • solucions normatives: “els ho van donar” • preocupació per la presentació • precisió lèxica

2. Claredat i precisió

- La **simplicitat** és un aspecte bàsic. Busca-la amb:
  - l’ús d’**estructures sintàctiques simples**, que segueixen l’ordre més habitual en català (subjecte-verb-complements)
  - l’ús de **verbs en forma activa** (millor “Hem fet un curs” que no pas “S’ha procedit a la realització d’un curs”)
  - l’ús dels **mots més coneguts**, més corrents, quan no ens interessa destacar-los del context (millor *pagar* que *desemborsar*, millor *relació* que *interrelació*, etc.).
- Convé fixar-se en les expressions que poden interpretar-se de dues maneres diferents (**ambigües**). Sovint aquest problema no es detecta mentre es redacta, sinó quan es revisa el text ja escrit. L’ambigüitat d’aquesta frase:

Fem classes als encarregats d’economia.

es pot resoldre fàcilment amb un canvi d'ordre:

Fem classes d'economia als encarregats.

- Tan important com evitar les expressions innecessàriament complexes és utilitzar els **tecnicismes** convenients. Si redactes sovint textos tècnics, o si has de fer servir terminologia específica, acostuma't a utilitzar els diccionaris especialitzats i a consultar els organismes encarregats de la fixació dels nous termes (per al català, aquest organisme és el Termcat, Centre de Terminologia Catalana).

3. Expressions no ofensives

- Hem d'evitar que cap del possibles lectors del text se senti ofès per l'ús que fem del llenguatge. L'aspecte que ha tingut més difusió darrerament ha estat el de la discriminació per raó de sexe, però també hi ha aspectes ètnics (“ets un gitano”), religiosos, etc.
- En textos que han de ser llegits tant per homes com per dones s'ha d'evitar la referència exclusiva al gènere masculí. Tot seguit tens alguns recursos per fer-ho:

duplicar formes	Benvolgut amic, Benvolguda amiga,
posar formes dobles amb barra o guionet	Benvolgut/uda amic/iga, Benvolgut -uda amic -iga,
buscar formes neutres, vàlides per als dos sexes	el professorat (<i>en lloc de</i> “els professors i les professores”)
evitar formes obsoletes	<i>en lloc de senyoreta, el nom i el cognom</i>
fer servir el tractament de <i>vós</i> , en lloc del de <i>vostè</i>	“ens plau invitar-vos” <i>en lloc de</i> “ens plau invitar-lo/la”

4. Revisió gramatical

- El respecte a les normes gramaticals dóna també una imatge de l'autor del text. Per això és molt convenient fer una última lectura dels textos fixant-se només en l'ortografia i la gramàtica.

4. Puntuació

A final de frase

signe de puntuació	usos	exemples
punt (.)	<p>Posem punt i seguit a final de frase.</p> <p>El punt i a part separa paràgrafs.</p>	<p>L'Anna es va despertar molt aviat. Tenia un examen.</p> <p>L'Andreu volia passar per Andorra per comprar-hi un fogonet de gas. Vam arribar a la frontera andorrana dilluns a les deu.</p>
signe d'admiració (!)	S'utilitza en les frases que diem amb entonació emfàtica.	Quina llum tan estranya! Ai, si vinc!
signe d'interrogació (?)	Serveix per indicar que fem una pregunta.	On aniràs de vacances?
el punt i coma (;)	Separa sintagmes o frases, però deixa una relació entre ells.	Hi van anar les filles de la Maria; la portera les havia avisades.
els dos punts (:)	Indiquen que l'explicació del que s'ha dit vindrà a continuació.	El noi va dir: "si puc hi aniré". Tenia dos problemes: la gana i la son.
els punts suspensius (...)	S'utilitzen si deixem la frase inacabada o per indicar, en les enumeracions, que la llista no és tancada.	<p>- Volia... Volia fer un tomb...</p> <p>- Hem de comprar oli, vi, sucre, xocolata, arròs...</p>

Altres signes

signe de puntuació	usos	exemples
coma (,)	<p>Per separar els elements de les enumeracions.</p> <p>Quan invertim l'ordre normal de la frase.</p> <p>Als incisos i aclariments.</p> <p>Quan elidim el verb.</p> <p>En els vocatius.</p> <p>De vegades, per separar certs complements circumstancials.</p>	<p>De postres tenim: gelats, flam, pastissos i crema.</p> <p>Molts diners, guanyen aquella gent.</p> <p>La Terra, el nostre món, té uns recursos limitats.</p> <p>L'Anna treballa en una escola; el seu germà, a la universitat.</p> <p>Pere, escolta!</p> <p>A les vuit del vespre, per aquell barri ja no s'hi veu ningú.</p>
el guió (-)	<p>S'utilitza en els diàlegs per separar el que diu cada interlocutor.</p> <p>També en incisos.</p>	<p>–Estem ben lluïts!– va dir en Quim.</p> <p>Aquella noia –que no era pas la Carne– estava decidida a emprendre el viatge.</p>
els parèntesis ( )	<p>Per tancar incisos.</p>	<p>I vèiem edificis nous (escoles, mercats, hotels) al costat d'altres de més antics.</p>
les cometes (“ ”)	<p>Es posen al començament i al final d'un mot, frase o passatge transcrit literalment.</p>	<p>I després de molt rumiar va dir: “Penso; doncs existeixo”.</p>

Puntuació

1. Posem coma per separar la localitat de la data:

Barcelona, 3 d'abril de 1997

2. Cal posar coma a les adreces per separar el nom del carrer del número de l'edifici, i el número de l'edifici del pis i la porta:

C/ Saragossa, 21, 3r 2a

3. La coma o els dos punts separen la fórmula de salutació del cos de la carta:

Benvolgut Joan:
Senyora,

4. Puntuació de les fórmules de comiat d'una carta:

- amb coma si el verb està elidit:

Ben cordialment,
Atentament,

- amb punt si és una frase completa:

Aprofito l'avinentsa per saludar-vos atentament.

5. Normalment no es posa coma entre el subjecte i el verb, ni entre el verb i els seus complements (directe, indirecte, atribut...):

Aquella cantant melòdica nascuda a les illes Balears va oferir un concert.
subjecte *CD*

6. Els signes d'interrogació i d'exclamació ja marquen el final d'una frase i, per tant, no cal posar mai punt al darrere. Sí que podem posar-hi, en canvi, una coma o un punt i coma si la frase continua:

Qui som? D'on venim? On anem?
Quina hora deu ser?, pensava jo.

7. En els numerals el guionet es posa en tota la desena del vint, i també entre les desenes i les unitats (D-U) i entre les unitats i les centenes (U-C). Un truc: recorda el mot D-U-C, que t'indica on es col·loca el guionet.

28 Ö vint-i-vuit

134 Ö cent trenta-quatre

303.216 Ö tres-centes tres mil dues-centes setze

8. Es posa guionet en els mots compostos de dos mots catalans, quan el segon formant comença amb *r*, *s* o *x*:

poca-solta

guarda-roba

para-xocs

També porten guionet els compostos amb un punt cardinal (*sud-america*) i els que tenen una voluntat expressiva (*xino-xano*, *nyigo-nyigo*).

5. Majúscules i minúscules

majúscules	exemples
Després de punt.	La mare riu. E l fill plora.
A principi de text o paràgraf.	S abiem que hi havíem d'anar. No podíem fer res més des de Barcelona, i agafar l'avió em feia tanta por!
Després dels signes d'interrogació i d'admiració, si no porten cap altre signe de puntuació al darrere.	Feia un dia tan lleig, aquell matí! V aig agafar el paraigua, un jersei i les botes d'aigua, i vaig marxar d'una revolada.
Després de la fórmula de salutació.	Benvolguda Maria, É s la segona carta que t'escric per comunicar-te...
Festivitats cíviques, religioses, polítiques...	N adal S etmana Santa
Noms i cognoms de persones i divinitats.	Z eus Joan M olins i M aragall
Noms d'institucions, organismes, entitats, empreses o establiments formalment constituïts.	D epartament de J ustícia. A juntament de M anresa.
En els títols de llibres, d'articles, obres teatrals, cinematogràfiques... s'escriu en majúscula la lletra inicial del títol.	L a febre d'or T erra baixa U n senyor de Barcelona

minúscules	exemples
Dies de la setmana, mesos, estacions.	g ener, a bril, d illuns, e stiu
La designació genèrica que acompanya els noms de places, carrers i altres vies urbanes i interurbanes.	l' a vinguda Diagonal la p laça del Diamant
Dintre d'un text, les formes de tractament o de designació genèrica que precedeixen els noms propis.	senyor M artí d octor Molins m ossèn Batlle
Càrrecs, dignitats, oficis.	el g overnador c ivil de Barcelona l' a lcalde de Vic el p resident de la Generalitat
Noms comuns d'institucions, organismes, entitats, empreses o establiments formalment constituïts, quan no es refereixen a una entitat en concret.	els a juntaments els d epartaments de justícia les competències d'un a juntament

Majúscules i minúscules

1. Després de dos punts, generalment es continua amb minúscula:

Llista del material necessari: tissors, cartulina blanca, cinta adhesiva i retolador vermell.

Es pot continuar en majúscula quan el text de després dels dos punts és una citació:

Ho diu el capità Enciam: “**E**ls petits canvis són poderosos”.

2. Les formes de tractament abreujades van en majúscula:

El **S**r. Comes/ el senyor Comes
la **D**ra. Lluch / la doctora Lluch

3. Els càrrecs, que normalment escrivim en minúscula, admeten la majúscula quan van acompanyats del tractament protocol·lari corresponent:

la rectora de la Universitat / l'Excel·lentíssima i Magnífica Senyora **R**ectora de la Universitat
l'alcalde de Castellterçol / l'I·lustríssim Senyor **A**lcalde de Castellterçol.

6. Abreviatures

abreviatures	
formades tallant la paraula	c/ (carrer) J. M. (Josep Maria) pàg. (pàgina)
formades per contracció	Sra. (senyora) ptes. (pessetes) dte. (districte)

sigles	
formades amb les inicials d'una expressió complexa	IVA (impost sobre el valor afegit) EUA (Estats Units d'Amèrica) GEC (<i>Gran enciclopèdia catalana</i>)

acrònims	
sigles formades amb una o més lletres de cada paraula d'una expressió complexa, amb la intenció que es puguin pronunciar com un mot	Renfe (RED Nacional de Ferrocarriles Españoles) Incanop (INstitut CATALà de NOves Professions) sida (SÍndrome d'ImmunoDeficiència Adquirida)

símbols	
formacions abreujades fixades oficialment i sovint amb valor internacional	m (metre) V (volt) bps (bits per segon)

Abreviatures

1. En les **abreviatures** que es formen **tallant la paraula**, el tall es fa:

- després de la vocal o del grup de consonants inicials:

Miquel → M.

any → a.

bloc → bl.

per exemple → p. e.

- just abans de la vocal de la segona (o tercera) síl·laba:

setembre → set.

aproximadament → aprox.

número → núm.

batxillerat → batx.

1. En les **abreviatures** que es formen **comprimint la paraula**, es conserva la part inicial, la part final i de vegades alguna lletra interior de la paraula:

ronda → rda.

factura → fra.

senyores → Sres.

carretera → ctra.

2. Les **sigles** representen noms complexos d'entitats o de conceptes. Se solen escriure sense punts ni espais entre les lletres, i amb totes les lletres en majúscula:

ensenyament secundari obligatori → ESO

impost d'activitats econòmiques → IAE

4. Els **acrònims** són formacions abreujades (sigles) molt lliures, en què es prioritza que la forma resultant es pugui pronunciar com un mot. És freqüent que un acrònim acabi esdevenint un nom de marca o de producte, i que es perdi la noció d'abreviatura. Per això, tot sovint s'escriuen amb una sola majúscula inicial (noms propis) o sense majúscula (noms comuns).

modulador desmodulador → mòdem

Museu d'Art Contemporani de Barcelona → Macba

5. Els **símbols** són fixats per organismes oficials. Tenen un reconeixement comú i una forma invariable. L'ús de majúscules i minúscules també hi és fix, i no porten punt final.

grau Cèlsius → °C
minut → min

nord-est → NE
marc alemany → DEM

Abreviatures

- No s'ha d'abusar de les formacions abreujades. De vegades, se n'utilitzen tantes que el text, en lloc de ser més curt i més còmode per al lector, esdevé un autèntic jeroglífic.
- Compte a considerar que tothom pot identificar una determinada formació abreujada, perquè n'hi ha que són molt habituals en determinats àmbits, però molt poc conegudes en altres contextos. Per exemple, en informàtica es pot considerar molt corrent la forma XDSI (xarxa digital de serveis integrats), però en altres àmbits és completament desconeguda.
- Una mateixa forma es pot abreujar de dues maneres diferents (“col·legi públic” pot ser “col·l. públ.” i “CP”), i dos conceptes poden tenir una forma abreujada coincident (“col·legi públic” i “codi postal” poden ser “CP”). Convé tenir-ho en compte quan fem servir aquestes formes per evitar possibles ambigüitats.
- Les úniques formes abreujades que tenen marca de plural són les abreviatures que es formen per contracció (“pta., ptes.”). En la resta de casos el plural el marca el context (“unes SA”, “235 pàg.”). En certs casos, però, és tradicional la duplicació de la lletra per marcar el plural (“CCOO”, “235 pp.”).

Abreviatures

Dies de la setmana

dilluns	dl.	dll.
dimarts	dt.	
dimecres	dc.	
dijous	dj.	
divendres	dv.	
dissabte	ds.	dss.
diumenge	dg.	

Mesos de l'any

	<i>Normalment</i>	<i>Si només hi ha dos espais</i>
gener	gen.	gn
febrer	febr.	fb
març	març	mç
abril	abr.	ab
maig	maig	mg
juny	juny	jn
juliol	jul.	jl
agost	ag.	ag
setembre	set.	st
octubre	oct.	oc
novembre	nov.	nv
desembre	des.	ds

Numerals ordinals

En aquest grup el punt final és optatiu.

primer, primera, primers, primeres	1r	1a	1rs	1es
segon, segona, segons, segones	2n	2a	2ns	2es
tercer, tercera, tercers, terceres	3r	3a	3rs	3es
quart, quarta, quarts, quartes	4t	4a	4ts	4es
cinquè, cinquena, cinquens, cinquenes	5è	5a	5ns	5es
quaranta-tresè, quaranta-tresena...	43è	43a	43ns	43es
centè, centena, centens, centenes	100è	100a	100ns	100es

Tractaments protocol·laris

Eminentíssim -a	Emm., Emma.	
Excel·lent	Exc.	E.
Excel·lentíssim -a	Excm., Excma.	
Honorable	Hble.	H.
Il·lustre	Il·ltre.	I.
Il·lustríssim -a	Il·lm., Il·lma.	Im., Ima.
Magnífic -a	Mgfc., Mgfca.	
Molt Excel·lent	M. Exc.	M. E.
Molt Honorable	M. Hble.	M. H.
Molt Il·lustre	M. Il·ltre.	M. I.
Reverend	Rnd.	
Reverendíssim	Rvdm.	
Sa Altesa Reial	S. A. R.	
Sa Majestat	S. M.	

Altres abreviatures

àlies	(a)			etcètera	etc.		
a compte	a/c			excepte	exc.		
a l'atenció de	a/			exemple	ex.		
any	a.			expedient	exp.		
abans de Crist	a. C.	a.C.	aC	extensió	ext.		
administració	adm.	admció.		general	gral.		
ajuntament	aj.	ajt.		nombre	nre.		
<i>ante meridiem</i>	a. m.	a.m.	am	número	núm.		
apartat	apt.			pagament	p. i.	p.i.	
				immediat			
aproximadament	aprox.			pàgina	pàg.	p.	
article	art.			passatge	ptge.		
assignatura	assign.			passeig	pg.		
àtic	àt.			per exemple	p. ex.	p. e.	p.e.
avinguda	av.			pesseta	pta.		
baixada	bda.			pessetes	ptes.		
baixos	bxs.			plaça	pl.		
bloc	bl.			població	pobl.		
cada unitat	c/u	c.u.		postdata	p. d.	p.d.	PD
carrer	c.	c/		<i>post meridiem</i>	p. m.	p.m.	pm
col·lecció	col·l.			<i>post scriptum</i>	p. s.	p.s.	PS
columna	col.			preu de venda	p. v. p.	p.v.p.	pvp
				al públic			
comercial	cial.			principal	pral.		
comissió de	com. de			rambla	rbla.		
servei	serv.						

companyia	cia.			referència	ref.		
compte corrent	c/c	cte.	ct.	sant	St.		
confronteu	cf.			santa	Sta.		
departament	dept.			segle	s.		
descompte	dte.			sense número	s/n		
després de Crist	d. C.	d.C.	dC	senyor	Sr.		
direcció,	dir.			senyora	Sra.		
director/a	dir.			senyors	Srs.		
districte	distr.	dte.		si us plau	s. u. p.	s.u.p.	SUP
doctor	Dr.			sobreàtic	s/àt.		
doctora	Dra.			telèfon	tel.	telf.	tlf.
editorial	ed.			travessera	trav.		
entresòl	entl.			vegeu	v.	vg.	veg.
escala	esc.			volum	vol.		
esquerre/a	esq.						

Algunes sigles i acrònims habituals

AM	<i>amplitude modulation</i>	PD	postdata
APA	associació de pares d'alumnes	PIB	producte interior brut
AV	associació de veïns	PIME	petita i mitjana empresa
		(pime)	
BOE	<i>Boletín Oficial del Estado</i>	PS	<i>post scriptum</i>
CD	disc compacte (<i>compact disc</i>)	R+D	recerca i desenvolupament
CE	Comunitat Europea	RAM	(programes de) reparació,
	Consell d'Europa	(ram)	ampliació i millora, <i>random access memory</i>
CIF	codi d'identificació fiscal	RD	reial decret
COU	curs d'orientació universitària	RDL	reial decret llei
CP	codi postal, col·legi públic,	RIP	en pau descansi
	contracte de pràctiques		
CPU	unitat central de processament	SA	societat anònima
	(<i>central processing unit</i>)		
CV	<i>curriculum vitae</i>	SL	societat limitada
D	decret	SMI	sistema monetari
			internacional
DL	decret llei	SS	seguretat social
DNI	document nacional d'identitat	SW	ona curta (<i>short wave</i>)
DOGC	<i>Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya</i>	TAE	taxa anual equivalent
GPS	<i>global positioning system</i>		
	(sistema per establir la situació física)	Termcat	Centre de Terminologia Catalana

HD	alta densitat (<i>high density</i>)	TM	marca registrada (<i>trade mark</i>)
IAE	impost sobre activitats econòmiques	UAB	Universitat Autònoma de Barcelona
IBI	impost sobre béns immobles	UB	Universitat de Barcelona
IEC	Institut d'Estudis Catalans	UCE	Universitat Catalana d'Estiu
IES	institut d'ensenyament secundari	UdG	Universitat de Girona
IFP	institut de formació professional	UE	Unió Europea
IPC	índex de preus al consum	UL	Universitat de Lleida
IRPF	impost sobre la renda de les persones físiques	UNED	Universitat Nacional d'Educació a Distància
ISBN	<i>internacional standard book number</i>	UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
ISO	Organització d'Estàndards Internacional (International Standards Organization)	UOC	Universitat Oberta de Catalunya
IVA	impost sobre el valor afegit	UPC	Universitat Politècnica de Catalunya
MNAC	Museu Nacional d'Art de Catalunya	UPF	Universitat Pompeu Fabra
mòdem	modulador desmodulador	URL	Universitat Ramon Llull
MW	ona mitjana (<i>medium wave</i>)	VOS	versió original subtitulada
NIF	número d'identificació fiscal	VOSE	versió original subtitulada en català
NM	necessita millorar (en els informes escolars)	VOSE	versió original subtitulada en espanyol
OMS	Organització Mundial de la Salut	VP	vist i plau
ONU	Organització de les Nacions Unides	WYSIWYG	<i>what you see is what you get</i> (el que veus és el que obtens, en informàtica)
PA	progressa adequadament (en els informes escolars)	WWW	World Wide Web (xarxa d'abast mundial)
PAAU	proves d'aptitud per a l'accés a la universitat	XDSI	xarxa digital de serveis integrats
PC	ordinador personal (<i>personal computer</i>)		

Pesos i mesures

amper	A		litre	L	l
àrea	a		mega, milió	M	
bit	b		metre	m	
bits per segon	bps		metre quadrat	m ²	
cavall de vapor	CV	HP	metres per segon	m/s	
centilitre	cl		mil·ligram	mg	
centímetre	cm		mil·lilitre	ml	
centímetre cúbic	cm ³	cc	mil·límetre	mm	
decàmetre	dam		milió, mega	M	
decigram	dg		minut (temps)	min	
decilitre	dl		minut geomètric	'	
decímetre	dm		quilogram, kilogram	kg	
gram	g		quilòmetre, kilòmetre	km	
grau Celsius	°C		quilòmetres per hora	km/h	
grau geomètric	°		quintar	q	
habitant per quilòmetre quadrat	h/km ²		revolució (mecànica)	r	
hectàrea	ha		revolucions per minut	rpm	
hectògram	hg		revolucions per segon	rps	
hectolitre	hl		segon (temps)	s	
hectòmetre	hm		segon geomètric	"	
hertz	Hz		tona	t	
hora	h		vat, watt	W	
			volt	V	

Punts cardinals

est	E		oest	O	W
est-nord-est	ENE		oest-nord-oest	ONO	WNW
est-sud-est	ESE		oest-sud-oest	OSO	WSW
nord	N		sud	S	
nord-est	NE		sud-est	SE	
nord-nord-est	NNE		sud-oest	SO	SW
nord-oest	NO	NW	sud-sud-est	SSE	
nord-nord-oest	NNO	NNW	sud-sud-oest	SSO	SSW

Símbols de monedes

dòlar nord-americà	\$USA, \$	USD	lira italiana	LIT, L	ITL
franc francès	FF, F	FRF	lliura esterlina	L, £	GBP
franc suís	FS	CHF	marc alemany	DM	DEM
ien japonès	Y, ¥	JPY	peseta espanyola	PTA	ESP

7. Tractaments protocol·laris

- Per tradició, hi ha certs **càrrecs** polítics, civils, acadèmics, militars, eclesiàstics... que reben uns tractaments específics.
- L'ús dels tractaments protocol·laris és cada vegada menys habitual, i cada vegada es tendeix més a evitar-los; però en certs contextos (en el món del dret, en actes públics formals, en invitacions, en certa documentació oficial, etc.) encara s'usen sovint, i per això convé saber quina fórmula correspon a cada càrrec. A l'apartat de "Més exemples" d'aquesta unitat trobaràs una extensa llista dels tractaments més habituals.

Tractaments protocol·laris

- Els tractaments protocol·laris no se solen abreujar, llevat del cas que n’hi hagi molts en un mateix text o que la manca d’espai en un document ho justifiqui. Si voleu veure les abreviatures corresponents als tractaments protocol·laris, les trobareu a la unitat 6 d’aquest bloc d’expressió escrita.
- Com podeu consultar a la unitat “Majúscules i minúscules” (unitat 5 del bloc d’expressió escrita), els càrrecs s’escriuen generalment en minúscula:

l’alcalde de Badalona, la ministra d’Indústria, el president del Consell, etc.

Ara bé, si el càrrec va acompanyat del corresponent tractament protocol·lari, llavors s’hi sol posar majúscula:

l’Excel·lentíssim Alcalde de Barcelona, l’Honorable Consellera de Justícia, etc.

Noteu, però, que normalment el tractament acompanya el nom propi, no pas el càrrec, i així, la forma més habitual és:

l’Excel·lentíssim Senyor Joan Clos, alcalde de Barcelona
l’Honorable Senyora Núria de Gispert, consellera de Justícia

Tractaments protocol·laris

càrrec

cònsol
 copríncep d'Andorra
 coronel/a
 degà/ana de col·legi oficial degà/ana
 de facultat universitària diputat/ada
 de la diputació provincial diputat/ada
 del Congrés espanyol
 diputat/ada del Parlament de les Illes Balears
 diputat/ada del Parlament de Catalunya
 diputat/ada del Parlament d'Europa
 diputat/ada del Parlament de València
 director/a d'escola universitària
 director/a d'institut
 fiscal general de l'Estat espanyol
 general/a
 gerent d'universitat
 governador/a civil
 infant/a
 jutge/jutgessa
 ministre del Govern d'Andorra
 ministre/a del Govern espanyol
 nunci apostòlic

tractament

Honorable Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Il·lustre Senyor/a
 Il·lustre Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Il·lustre Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Il·lustríssim/a Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Sa Altesa Reial o bé Senyor/a
 Il·lustre Senyor/a
 Molt Il·lustre Senyor/a
 Excel·lentíssim/a Senyor/a
 Excel·lentíssim/a i Reverendíssim

papa	Sant Pare, Pare Sant, (Sa) Santedat
president/a de consell comarcal	Il·lustríssim/a Senyor/a
president/a de govern de comunitat autònoma (excepte Catalunya, les Balears i el País Valencià)	
president/a de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears	
president/a de la Diputació de Barcelona	
president/a de la Generalitat de Catalunya	
president/a de la Generalitat valenciana	
president/a de les Corts espanyoles	
president/a de les Corts valencianes	
president/a del Congrés de Diputats	
president/a de Consell Insular	
president/a del Govern de l'Estat espanyol	
president/a del Govern de les Illes Balears	
president/a del Parlament de Catalunya	
president/a del Parlament de les Illes Balears	
president/a del Parlament Europeu	
president/a del Senat	
president/a del Tribunal Constitucional	
prevere	
príncep/princesa	
rector/a d'universitat	
regidor/a de l'Ajuntament de Barcelona	

Excel·lentíssim/a Senyor/a

Molt Honorable Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a Molt

Honorable Senyor/a Molt Honorable

Senyor/a Excel·lentíssim/a Senyor/a

Molt Excel·lent Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a

Honorable Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a Molt

Honorable Senyor/a Molt Honorable

Senyor/a

Molt Honorable Senyor/a o bé Molt
Il·lustre Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a

Excel·lentíssim/a Senyor/a Reverend

Senyor o bé Mossèn Sa Altesa Reial o

bé Senyor/a Excel·lentíssim/a i

Magnífic/a
Senyor/a

Il·lustríssim Senyor/a

rei/reina	Sa Majestat o bé Senyor/a
sacerdot	Reverend Senyor, Mossèn, Pare
secretari/ària general de la UNESCO	Excel·lentíssim/a Senyor/a
senador/a	Excel·lentíssim/a Senyor/a
síndic/a de Greuges de Catalunya síndic/a de Greuges del País Valencià síndic/a del Consell General de la Vall d'Aran tinent/a	Il·lustre Senyor/a
coronel/a	Excel·lent Senyor/a
vicepresident/a de les Corts valencianes	Magnífic/a Senyor/a
vicepresident/a del Govern de l'Estat espanyol	Il·lustríssim/a Senyor/a
vicepresident/a del Parlament balear	Excel·lent Senyor/a
vicepresident/a del Parlament de Catalunya	Il·lustre Senyor/a

8. La nota

Una nota és un text curt que s'utilitza per comunicar una informació concreta a un receptor determinat.

La nota respon a l'esquema següent:

- Salutació (nom)
- Cos
- Comiat
- Signatura
- (Data i hora)

La nota

- Característiques de la nota:
  - Ha de ser visualment clara.
  - Ha de tenir la informació necessària, d'acord amb la finalitat del text.
  - La informació s'ha d'ordenar d'una manera lògica.
- L'estructura de la nota és força lliure, però normalment hi ha els elements següents:
  - **Salutació.** Separada del cos de la nota amb una coma o dos punts; molt sovint es limita al nom del destinatari de la nota.
  - **Cos.** Missatge que volem fer arribar al receptor.
  - **Comiat.** De vegades en porta, però no és fonamental.
  - **Signatura.**
  - Molt sovint és important consignar la data i l'hora en què hem escrit la nota.

9. L'avís

- Un avís és una comunicació curta per informar o avisar sobre alguna cosa.
- En un avís no necessàriament sabem qui n'és el destinatari.
- De vegades, es tracta d'una sola frase.
- De vegades és necessari consignar-hi la data.
- Si l'avís és una mica més llarg, sol seguir una estructura com la següent:

Introducció: motiu de l'avís

Nucli: detall de la informació

Conclusió: invitació a l'acció

L'avís

- La forma de tractament més adequada per a un destinatari genèric (no concret, desconegut) és la segona persona del plural:

tanqueu, truqueu, adreceu-vos a...

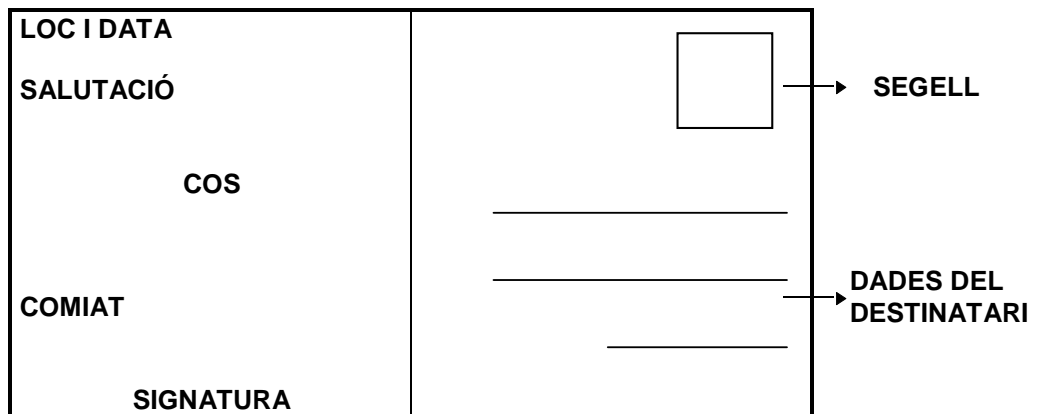
- És un error molt freqüent deixar-se la conjunció **que** en frases com:

Us preguem **que** ens envieu...

Es demana a tots els veïns **que** truquin...

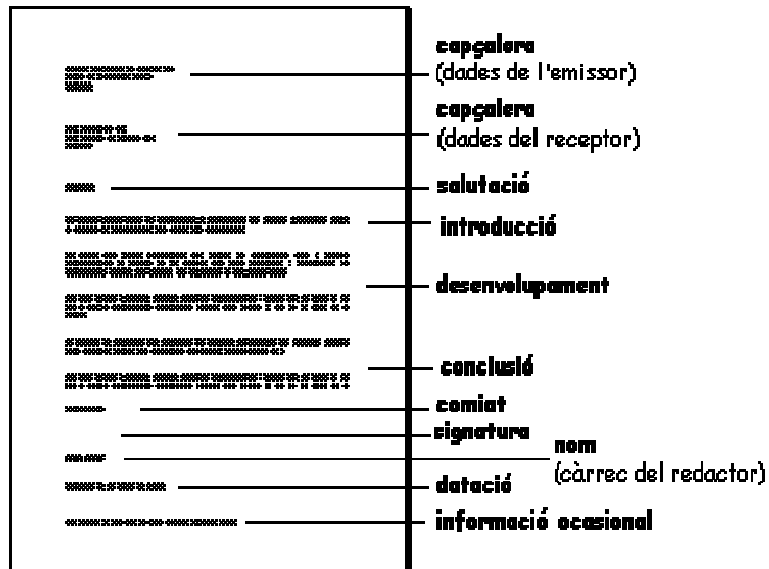
10. La postal

- Una postal és una targeta il·lustrada que es pot enviar per correu sense sobre.
- L'anvers de la postal inclou una il·lustració, i el revers té dues parts:
  - el missatge (a l'esquerra)
  - les dades del destinatari (a la dreta)
- Generalment, la postal obeeix a l'esquema següent:

11. La carta formal

- La carta és una comunicació escrita adreçada a una persona absent.
- Podem establir una clara diferència entre la carta formal i la carta personal (que tractem en la unitat següent).
- L'esquema que vertebra la carta formal és el següent:

La carta formal

- Els paràgrafs són l'element clau per distribuir adequadament la informació en el cos de la carta. (Consulta a l'apartat de “Més exemples” diverses maneres d'introduir els paràgrafs d'una carta.)
- No allarguis innecessàriament les cartes formals: digues el que hagi de dir, i si et queda una carta molt breu, pensa que també serà molt clara.
- A l'apartat d'informació ocasional (introduït amb les sigles PD –*postdata*– o PS –*post scriptum*–) s'hi pot incloure algun detall que, pel motiu que sigui, considerem poc escaient de situar en el cos de l'escrit. Evidentment, és un apartat que molt sovint resulta innecessari.
- Encara que els tractaments protocol·laris cada vegada s'utilitzen menys, en pots consultar una llista ben extensa a la unitat corresponent.
- No se sol recomanar d'abreujar ni en la salutació ni en el comiat de les cartes formals.
- En la datació, pensa que els mesos de l'any no s'escriuen en majúscula i que l'expressió de l'any no porta punt.

La carta formal

Expressions que et poden servir per introduir els paràgrafs del cos de la carta.

Informacions generals

Us comuniquem que...
Em plau de comunicar-vos...
Ens és grat informar-vos...

Acusament de recepció

Amb data d'avui he rebut...
En resposta a la vostra carta datada el dia...

Peticions en general

Us demano, si entra dins les vostres possibilitats...
Com que tinc el propòsit de... em permeto de demanar-vos...
El motiu d'aquesta carta és demanar-vos la vostra col·laboració...
Us agrairia que m'enviéssiu...

Oferiments

Em permeto d'oferir-vos...
Us ofereixo els meus serveis...

Negatives

Ens veiem obligats a...
Ben a contrària, hem de...
Tot i considerar els vostres motius, ens hem vist obligats...

Excuses

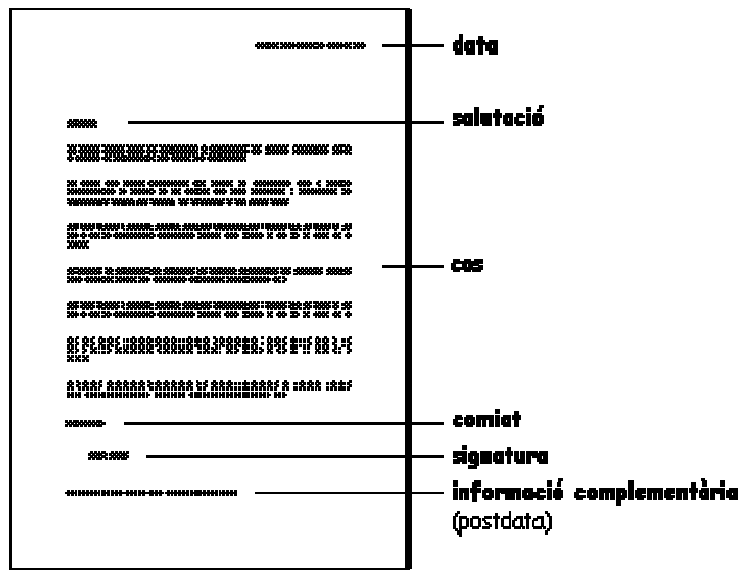
Sentim molt l'error que s'ha produït...
Us demanem que excuseu...

Esperança

Estem segurs de la vostra acollida favorable...
Confiam que...

12. La carta personal

- La carta és una comunicació escrita adreçada a una persona absent.
- Podem establir una clara diferència entre la carta formal (que tractem en la unitat anterior) i la carta personal.
- L'esquema que vertebra la carta personal és el següent:

La carta personal

1. Tractament

Si escrivim una carta a un familiar o amic, li hem de donar el mateix tractament que li donaríem si parléssim amb ell (de *tu*, de *vostè*, de *vós*).

2. Fórmules de salutació

Hola + *nom propi* Estimat/ada + *nom propi* Estimat/ada (germà/ana, amic/ga...) Benvolgut/uda + *nom propi* Benvolgut/uda (germà/ana, amic/iga ...) *El nom directament* (Joan, Rosa...)

3. Fórmules de comiat

Un petó Afectuosament
Teu/Teva/Vostre/Vostres
Una abraçada (ben forta)
Amb afecte
A reveure

La fórmula de comiat sovint s'integra dins l'última frase de la carta: "Mentre esperem que tornis ben aviat, rep una forta abraçada".

4. Puntuació de la carta

La carta té una puntuació que li és pròpia. Per exemple, després de la salutació escrivim coma o dos punts. En cartes informals, adreçades a amics o familiars, podem fer servir fórmules com "Hola, David!", i acabar amb un signe d'admiració.

En qualsevol cas, el text de la carta ha de començar en una altra línia, i sempre en majúscula.

Les fórmules de comiat es tanquen amb una coma si són frases incompletes o amb punt si són frases completes:

Amb afecte,
Rep una abraçada ben forta.

Quan escrivim la data, entre el nom del lloc i la datació hi ha d'haver una coma, i no hi ha d'haver punt final.

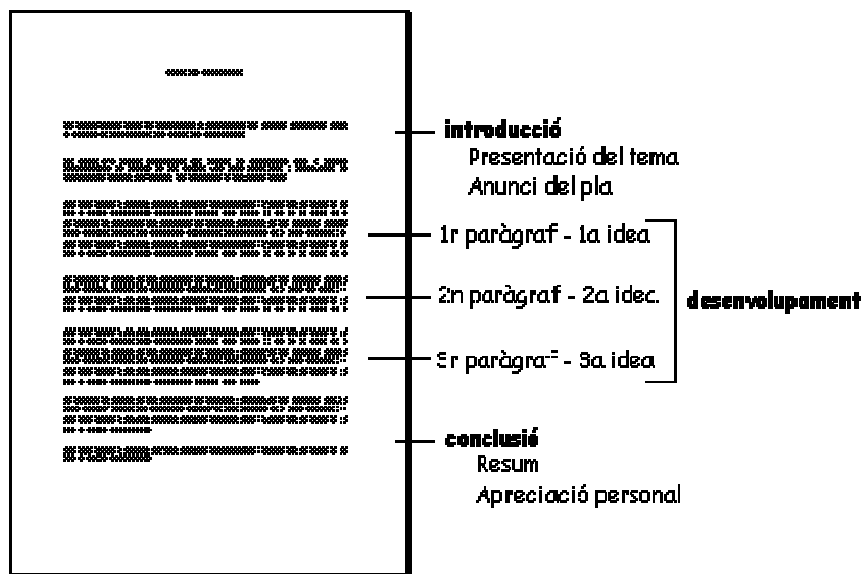
5. Aspectes formals

- La data es pot situar abans de la fórmula de salutació, cap al marge dret, o bé després de la signatura, al marge esquerre.
- La data no conté preposició ni abans de la localitat ni abans del dia.

Sant Boi de Llobregat, 25 de novembre de 1998
Manlleu, 25.11.98

13. El text argumentatiu

- Anomenem **text argumentatiu** qualsevol dels textos que s'elaboren amb l'objectiu de raonar una posició, d'expressar una opinió, de convèncer el lector.
- Podem considerar textos argumentatius l'article d'opinió, l'editorial d'un diari, un assaig, la carta al director d'un diari, etc.
- Un possible esquema per al text argumentatiu és el següent:

14. El català a Europa

- Llengua catalana**
- origen: llatí vulgar
  - una de les 10 llengües romàniques
  - parlada en 4 estats:

Espanya*, Andorra, Itàlia (l'Alguer) i França (Catalunya Nord)

* Catalunya, illes Balears, País Valencià, Franja de Ponent

El català a Europa

La llengua catalana procedeix de la llengua que parlaven els romans que arribaren a Hispània (218 a.C.) amb l'expansió de l'Imperi romà. Els primers colonitzadors eren comerciants, soldats, etc. que parlaven una llengua popular i familiar: el llatí vulgar.

Altres llengües d'Europa deriven del llatí, és a dir, també són llengües romàniques: galaicoportuguès, castellà, occità, francès, sard, italià, retoromànic i romanès. L'aranès és una variant de l'occità.

Actualment es parla català de des Salses (Rosselló) a Guardamar (Baix Vinalopó, País Valencià) i des de l'Alguer (illa de Sardenya, Itàlia) a les poblacions del voltant de Fraga, a l'Aragó. Aquest territori forma part de quatre estats diferents: França, Espanya, Andorra i Itàlia.

El català a Europa

15. Història de la llengua

Els moviments polítics, socials i culturals influeixen en l'evolució de la llengua.

ORÍGENS	SEGLE XII	SEGLE XIII	SEGLE XIV
<ul style="list-style-type: none"> • arribada dels romans a Empúries (s. III a.C.) • el llatí es va estenent i substitueix les llengües primitives • del s. V al IX, canvi lent i gradual del llatí al català • cap al segle VIII ja es parla català 	<ul style="list-style-type: none"> • primers textos escrits en català: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Forum Iudicum</i>, codi de lleis visigòtic traduït del llatí - les <i>Homilies d'Organyà</i>, primer text escrit originàriament en català • els trobadors catalans escriuen en llengua provençal (occitana) 	<ul style="list-style-type: none"> • la poesia trobadoresca es va catalanitzant: <ul style="list-style-type: none"> - Guillem de Berguedà - Guillem de Cabestany - Cerverí de Girona - Ramon Vidal de Besalú • Ramon Llull: creador de la prosa literària en català i del primer català científic • expansió del català amb les conquestes de Mallorca i València 	<ul style="list-style-type: none"> • el català és usat com a llengua de l'Administració per la Cancelleria Reial, que exerceix un paper unificador de la llengua en tot el seu territori d'influència: <ul style="list-style-type: none"> - Bernat Metge: introductor de l'Humanisme a Catalunya • quatre grans cròniques històriques: Jaume I, Ramon Muntaner, Bernat Desclot i Pere el Cerimoniós • expansió mediterrània: Sicília, Sardenya, Grècia • sant Vicent Ferrer

SEGLE XV	S. XVI - S. XVIII	SEGLE XIX	SEGLE XX
<ul style="list-style-type: none"> • segle d'or de la literatura catalana • plena expansió del català • Ausiàs March: substitució del provençal pel català en la poesia • altres autors i obres: <ul style="list-style-type: none"> - Jordi de Sant Jordi - Jaume Roig - Joanot Martorell (autor del <i>Tirant lo Blanc</i>) - <i>Curial e Güelfa</i> • penetració del castellà en les classes altes 	<ul style="list-style-type: none"> • símptomes de decadència <ul style="list-style-type: none"> - aparició de nombroses apologies de la llengua • lenta i gradual castellanització de la llengua literària • escalada progressiva del castellà • Tractat dels Pirineus (pèrdua dels territoris de la Catalunya Nord) • Guerra de Successió i triomf de Felip V: <ul style="list-style-type: none"> - Decrets de Nova Planta (1706-1717): - pèrdua de l'oficialitat del català - lleis restrictives de l'ús del català 	<ul style="list-style-type: none"> • inici simbòlic de la Renaixença: 1833, publicació de l'<i>Oda a la Pàtria</i> d'Aribau • restauració dels Jocs Florals: Jacint Verdaguer • altres autors: Àngel Guimerà, Rubió i Ors, Torras i Bages • progressiva organització del catalanisme polític • primera Exposició Universal (1888) • campanya lingüística a <i>L'Avenç</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • I Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906) • fundació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907) • Pompeu Fabra: <ul style="list-style-type: none"> - <i>Normes ortogràfiques</i> (1913) - <i>Gramàtica catalana</i> (1918) - <i>Diccionari general de la llengua catalana</i> (1932) • autors: Joan Maragall, Eugeni d'Ors, Josep Carner, Carles Riba, J.V.Foix, Joan Fuster, Mercè Rodoreda, Salvador Espriu... • Nova Cançó (1962) • Generalitat provisional a Catalunya (1977) • cooficialitat del català • política lingüística

16. La divisió dialectal en català

Els dialectes del català són cadascuna de les modalitats que presenta en les diverses zones del seu domini. Els podem classificar en dos grans blocs:

**Català
occidental**

nord-occidental o lleidatà
meridional o valencià

**Català
oriental**

català septentrional o rossellonès
insular o balear
central
alguerès

La divisió dialectal en català

Català occidental: nord-occidental o lleidatà i meridional o valencià

1. distinció **a**, **e** àtones: *casa*, *pare*
2. distinció **o**, **u** àtones: *cosir*, *surar*
3. E tancada provinent del llatí vulgar es pronuncia **e** tancada: *ceba*
4. pronúncia de la **i** en el grup **ix** entre vocals
5. verbs incoatius amb **-i-** en el present d'indicatiu, el present de subjuntiu i l'imperatiu: *servix*, *servisca*, *servixa*
6. desinència **-o** o **-e** a la 1a persona del present d'indicatiu: *canto*, *cante*
7. plurals d'antics esdrúixols acabats amb **-n**, mantenen la nasal: *orfe* / *òrfens*
8. formes plenes dels pronoms personals febles: *me*, *mos*, *te*, *vos*, *se*, *ne*
9. lèxic específic: *espill*, *xic*, *corder...*

Català oriental: rossellonès, insular o balear, central, alguerès

1. confusió **a**, **e** àtones en vocal neutra: *casa* = *pare*
2. neutralització **o**, **u** àtones en **u**: *cosir* (pronunciat "cusí"), *surar* (pronunciat "surà")
3. E tancada provinent del llatí vulgar pronunciada **e** oberta: *ceba*
4. grup **ix** entre vocals sense pronunciar **i**: *caixa*, *coix*
5. verbs incoatius amb **-eix-** en el present d'indicatiu, el present de subjuntiu i l'imperatiu: *serveix*, *serveixi...*
6. desinència **-u**, **-i**, **-ø** a la 1a persona del present d'indicatiu: *canti*, *canto*, *cant*
7. plurals d'antics esdrúixols acabats amb **-n**, perden la nasal: *orfe* / *orfes*
8. formes reforçades dels pronoms personals febles: *em*, *ens*, *et*, *us*, *en*
9. lèxic específic: *mirall*, *noj*, *xai...*

17. Els dialectes orientals

ROSSELLONÈS. Fenòmens específics

1. vocalisme tònic de cinc fonemes: *vi, bé, va, cor, curt*.
2. supressió de la vocal neutra en la terminació **-ia** (com en el balear): *prudenci, gabi (gàbia), famili, esbergini (albergínia)*
3. inexistència de mots esdrúixols: *musica, botanica, parabola*
4. tancament de **o** tònica en **u**: *cançú (cançó), minyuna (minyona)*
5. caiguda de la **-d** a *genre, tenre, venre, divendres...*
6. desinència **-i** en la 1a persona del present d'indicatiu: *canti*
7. construcció d'oracions negatives amb **pas** sense l'adverbi **no**: *ho sap pas (no ho sap pas)*
8. ús de l'auxiliar **ser/ésser** per a alguns verbs intransitius:
s'és tallat un dit (s'ha tallat un dit)
som vingut ---- (he vingut)
9. gal·licismes lèxics i sintàctics: *roba (vestit), muleta (truita), presque (quasi), d'abord (en primer lloc)*
10. lèxic propi: *trefugir (neguitejar), oliu (olivera), pallago (noi), ca (gos), estela (estrella)...*

CENTRAL. Fenòmens específics

1. iodització o ieisme en pronúncies com: *paia, ceia, ui, vui*. Aquest fenomen no és compartit en algunes comarques (Barcelonès, Baix Llobregat, l'Anoia...) tot i que el mantenen en alguns mots: *uial, ceia, vui, assoleiat*
2. alternança de l'article **el / en**: *el Joan / en Joan*
3. 1a persona del present d'indicatiu és pronunciada amb **u**: *cantu, pensu*
4. absència de **-ns** en plurals: *homes, joves, orfes...*
5. pronúncies com: *aiga, dugues, llenga, paraiga...*
6. lèxic específic: *mandra, cargol, cartró...*

ALGUERÈS. Fenòmens específics

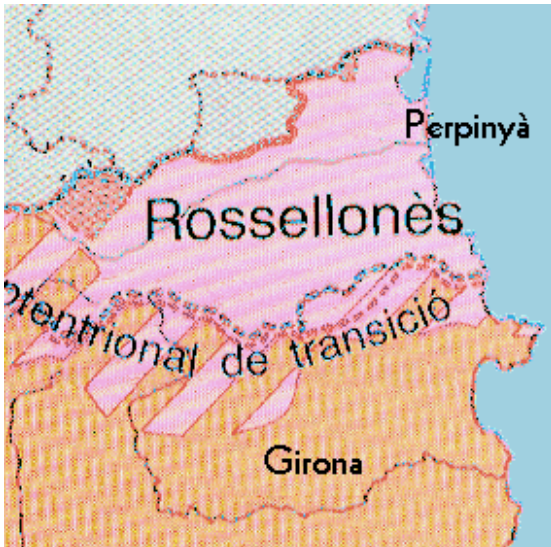
És parlat a l'Alguer, ciutat de l'illa de Sardenya, a Itàlia. Restes de la dominació catalana del segle XIV al XVIII. Perviu amb la influència del sard i la pressió de l'oficialitat de l'italià.

1. neutralització de **a**, **e** àtones en **a**
2. substitució de **r** seguida d'altres consonants per **-l-**:
jalmana (germana), *malç* (març), *talda* (tarda)
3. confusió de **-d-** i **-l-** entre vocals en **-r-**: *farrí* (*fadrí*), *perra* (*pedra*), *jarara* (*gelada*), *ururar* (*olorar*), *Naral* (*Nadal*), *burell* (*budell*)
4. manca de palatalització final **-ll**, **-ny**: *gal* (*gall*), *col* (*coll*), *janul* (*genoll*), *fil* (*fill*), *jun* (*juny*), *astan* (*estany*)
5. articles: **lo**, **la**, i diferències en alguns gèneres: *la gel*, *la dolor*, *la sabor*
6. lèxic propi: *calça* (*mitja*), *forqueta* (*forquilla*), *morro* (*llavi*)...

INSULAR. Fenòmens específics

1. manteniment de la vocal neutra tònica: *abéia*, *cadéna*
2. manteniment dels diftongs **-co** i **-go** (de **-qua** i **-gua**):
llengo, *aigo*, *pasco*...
3. desaparició de la **-a** del grup **-ia**: *famili*, *histori*, *graci*
4. tonicitat dels pronoms àtons: *dur-hó*
5. iodització: *veia* (*vella*), *fui* (*fulla*)
6. manca de desinència en la primera persona del present d'indicatiu: *cant*, *pens*
7. formes com: *jo cantàs* (*cantés*), *noltros cantam*, *voltros cantau*
8. article salat: *sa casa*, *s'al·lot*
9. formes plenes dels pronoms: *me parei*, *mos veurem*
10. lèxic propi: *al·lot*, *capell* (*barret*), *granera* (*escombra*), *torcar* (*fregar*), *calces* (*mitges*), *ver* (*veritat*)...

Els dialectes orientals

18. Els dialectes occidentals

VALENCIÀ. Fenòmens específics

1. articulació de la **e** àtona inicial com a **a**: *antendre, ancendre*
2. caiguda de la **-d-** intervocàlica: *aixà* (aixada), *mocaor, teulà...*
3. possessius: *meu, meua, meus, meues*
4. tres localitzacions per als demostratius: *este, eixe, aquell*
5. forma única del numeral *dos* per al masculí i per al femení
6. formes verbals: *jo cante* (canto), *poguera, jo aní* (vaig anar), *diguí, nàixer...*
7. combinacions pronominals específiques: *li la donaré* (la hi donaré), *li'l portaré* (l'hi portaré)
8. pronunciació de la **-r** i la **-t** finals: *pensar, eixir, cent, sant*
9. lèxic propi: *prompte* (aviat), *xic* (noi), *bou* (toro), *llevar* (treure alguna cosa), *orellals* (arracades), *escurar* (rentar els plats).

NORD-OCCIDENTAL. Fenòmens específics

1. tancament de la **e** en **i**: *ginoll, siroll*; articulació de la **e** àtona inicial com a **a**: *antendre, ancendre*
2. diftongació de la **o-** inicial: *auliva* (oliva), *aufegar* (ofegar)
3. es mantenen els articles **lo** i **los**: *lo pare, lo Joan*
4. forma única del numeral *dos* val per al masculí i per al femení
5. formes verbals: *(que) jo canto, (que) tu cantos* (subjuntiu), *creguessa, cantaia*
6. sufix **-eiar**: *barreiar* (barrejar), *me'n vai a festeiar* (me'n vaig a festejar)
7. conversió de **-ig** en **-i**: *roi* (roig), *pui* (puig)
8. ús de la forma **les** per al masculí plural: *les cavalls*
9. demostratius: *aguet, aguest* (el tortosí fa *este, esta, estos, estes*)
10. lèxic propi: *bajoca* (mongeta), *después-demà* (demà passat), *mançana* (poma), *panís* (blat de moro), *padrí -ina* (avi-àvia)

Els dialectes occidentals

19. Registres lingüístics

Quan parlem de català, anglès o italià, posem per cas, parlem d'aquestes llengües sense tenir en compte les diferències amb què són parlades en les seves respectives àrees lingüístiques, ni tampoc els registres, ni els tipus de text produïts.

El **registre** és la varietat funcional d'una llengua d'acord amb la situació comunicativa. Cada registre té un conjunt de trets particulars que el caracteritzen i a través dels quals el podem identificar:

- tema: general o específic
- canal: oral o escrit (també, elaborat o espontani)
- intenció: informar, convèncer, expressar sentiments, instruir...
- formalitat: solemne, formal, neutra, baixa, molt baixa

Així podem parlar de registre:

científic, col·loquial, periodístic, administratiu, tècnic, literari, publicitari, polític...

Registres lingüístics

Les característiques de cada registre i les diferències entre uns i altres es veuen clarament en els exemples següents:

Registre científic:

CJD (malaltia de Creutzfeldt-Jakob)

Demència presenil descrita per primera vegada el 1920 per Creutzfeldt i l'any següent per Jakob. S'ha trobat un cert predomini d'aquesta patologia en grups ètnics la dieta dels quals s'ha basat tradicionalment en consum d'oví o de caprí sense cocció, sobretot de la massa encefàlica i la medul·la espinal.

Registre periodístic:

Redacció. LOS ÀNGELES.

L'èxit de la subhasta d'objectes de Muhammad Ali, celebrada sense el seu consentiment, ha escampat arreu del món els records de l'exboxejador. Compradors procedents dels Estats Units, Anglaterra, França, Suïssa, Alemanya o el Japó han adquirit prop del 90 per cent dels 3.000 objectes posats a la venda. Els ingressos, dels quals Ali no veurà ni una pesseta, s'estimen en uns 195 milions de pessetes.

Registre literari:

–Primer, perquè m'has enganyat.

–Quina estúpida! ¿Tan important és aquest engany perquè te'n vagis, perquè perdís una mena de vida agradable i profitosa? És desproporcionat, noia!

Registre administratiu:

Senyors,

En ús de la facultat que ens concedeix l'apartat 2.3 del contracte de referència, us comuniquem la nostra decisió de rescindir-lo a partir del dia 31 de desembre vinent.

Agraïrem que doneu rebuda i conformitat a aquesta carta, i us saludem atentament.

Registre tècnic:

Els actius inclosos en aquest grup s'han de valorar a cost d'adquisició, deduint-ne les amortitzacions practicades. Així, les amortitzacions acumulades apareixeran en l'actiu i minoraran l'immobilitzat material. L'amortització acumulada d'un element de l'immobilitzat és el reconeixement que aquest ha sofert un desgast.

20. Marc legal

I'Alguer	Andorra	França	Espanya
- protegida per la llei - no oficial	- única oficial	- protegida per la llei - no oficial	- cooficial al País Valencià, les illes Balears i Catalunya - objecte de protecció a la franja de Ponent

Marc legal

Oficialitat de la llengua:

- Andorra: és l'única llengua oficial i així consta en la seva Constitució (1993).
- França, Pirineus Orientals: hi ha normes que la protegeixen, tot i que no és oficial.
- L'Alguer: la llei protegeix el seu ús en determinats àmbits.
- Estat espanyol: el català és llengua oficial juntament amb el castellà als territoris de parla catalana.
  - . País Valencià: és anomenada valencià (1982).
  - . Illes Balears: és reconeguda com a llengua pròpia (1983).
  - . Franja de Ponent: a l'Estatut d'autonomia es parla de les varietats lingüístiques que seran objecte de protecció.
  - . Catalunya: l'Estatut d'autonomia la reconeix com a llengua pròpia (1979).

Marc legal

Legislació

La **Llei 1/1998, de política lingüística**, estableix que **totes les institucions catalanes** –Generalitat, corporacions locals, universitats, col·legis professionals, cambres de comerç o similars– **utilitzaran el català** en les seves comunicacions internes i també, normalment, en les comunicacions a persones residents a l'àmbit lingüístic català (articles 9 i 10).

- Proclama el dret dels ciutadans a relacionar-se oralment i per escrit amb l'Administració de l'Estat i la de Justícia.
- Regula l'ús de les llengües oficials a **les notaries i els registres**, i l'ús de la llengua en els **documents civils i mercantils**.
- Determina que els noms de lloc de Catalunya tenen com a única forma oficial la catalana, excepte els de la Vall d'Aran, que tenen com a forma oficial l'aranesa.
- Estableix que el català serà la llengua vehicular i d'aprenentatge de tot l'ensenyament no universitari, i fomenta la docència en català a l'ensenyament universitari (articles 20, 21 i 22).
- Disposa que les ràdios i televisions locals gestionades pels ajuntaments usaran normalment el català, i que les altres emissores de freqüència modulada emetran en català almenys el 50% de la programació. Permet establir quotes de distribució i exhibició de cinema en català.
- Estableix que les **empreses públiques catalanes i les concessionàries** de les administracions catalanes utilitzaran normalment el català en els usos lingüístics interns i externs (art. 30). D'altra banda, recull que les **empreses de serveis públics** hauran de prioritzar el català en les seves comunicacions externes.
- Indica que tots els **establiments oberts al públic** han de poder atendre els consumidors quan s'expressin en qualsevol de les dues llengües oficials (art. 332.1) Les **senyalitzacions i els cartells de tipus fix**, d'informació general, i les ofertes de serveis al públic, han de ser almenys en català (art. 32.3).
- Estableix un **règim sancionador indirecte** (remet a la legislació sectorial) per garantir el compliment de la llei.